

Illés György

Szigligeti történet

Leszerelésem után meglátogattam apámat Szigligeten, az Alkotóházban, amikor egy újabb antológián dolgozott. 1970 augusztusában forró, kánikulai napon érkeztem. Siettünk is le mindjárt az Alkotóház akkori stégjéhez, mely sűrű nádason át vezetett ki a Balaton nyílt vizére. Innen úszva értük el az öböl közepe táján lehorgonyzott napozó-tutajt.

– Itt aztán nincs se katonaság, se egyetem, se politika! – mondtam fellélegezve.

*

Az utóbbiból mégis akadt valami. Ahogy önfeledten elnyúltam a deszkákon, ügyetlenül bevésett, alig-alig olvasható rövid mondatokat fedeztem fel, közvetlenül az orrom előtt. Betűzgetni kezdtem őket: *Pisti! Újra te vagy a híd? K. Cini.* Majd alatta: *Cini! Megint egy apasági kereset? Ö. István.*

– Az apasági keresetet még értem – szóltam nevetve. – Így ugratja Örkény Karinthyt. De mit jelent a híd?

– Mindjárt megmagyarázom – mondta apám – Örkény azt javasolta az egyik felszólalásában, még 1953-ban, hogy ha a párt eltávolodik a néptől, az író vállalja a híd szerepét. Ezt akkoriban sokan emlegették. Karikatúrát is rajzoltak róla az Írószövetség faliújságjára: valószínűtlenül soványan és kinyújtózkodva hidalta át a párt és a nép közt tátongó szakadékot.

Épp itt tartottunk a beszélgetésben, amikor jó alakú, csinos szőke, negyvenes nő bukkant elénk a tutaj lépcsőjéről.

– De régen találkoztunk Lajos! Legyetek üdvözölve! – mosolygott ránk kedvesen Nemes Nagy Ágnes, és otthonos mozdulattal heveredett le a deszkákra. Miután bemutatkoztam, lehunyta szemét, s némán süttette magát a sugárzó nappal.

Megszólalt a déli harangszó fent a hegyoldalon, a falu templomában. Felszedelőzködtünk, el ne késsünk az ebédről. Ágnes útközben még betért az egyik gazda portájára, s megsimogatta a lovakat. Minket is behívott. Aztán továbbmentünk, de akkor is meg-megállt, nézte a szaba-

don szállongó madarakat. Lehet, hogy már ekkor felsejlett benne egy-egy későbbi verse, mert mintha ilyeneket mondott volna eltűnődve, szinte csak úgy magának: *Egy madár ül a vállamon, ki együtt született velem…, Lehajlok, ne érjen az ág. Átölelem a ló nyakát…*

*

Míg lent voltunk a Balatonon, az Alkotóház előtti hepehupás, poros térségén körhinta felállítását kezdték meg. Egy fiatalember szünet nélkül fújta trombitáján az akkoriban divatos egyik olasz slágert. Csak azt az egyet, és semmi mást.

– Mi lesz itt? – sóhajtott fel Ágnes. – A szobám ablakai a térre nyílnak. Hogyan fordítom majd Brechtet ilyen recsegő-harsogó trombitaszó mellett?

A Nemzeti Színháznak készítette ugyanis akkoriban *A szecsuáni jólélek* fordítását.

Már épp ebédre kongattak, amikor beléptünk az Alkotóház kapu-ján. A kavicsos úton Végh Györgyöt pillantottuk meg. – Ágnes szavaival: „a tündérséget választó" poétát. Ott állt a tűző napon, szürke tweed-zakóban, hozzáillő nadrágban, vastag piros gyapjú sállal a nyakában. Ágnes merően ránézett, s verejtékező homlokát törölve megkérdezte tőle:

– Gyurikám, nem fázol?

– Én? Reszketek! – válaszolta komoran a költő. Aggódó tekintettel mustrálta lenge nyári öltözetünket, s nem állhatta meg, hogy ne figyelmeztessen:

– Jó volna, ha ti is vigyáznátok magatokra.

– Ne félj, Gyurikám, vigyázunk mi, ha hagyják! – felelte Ágnes.

Ebéd után átült Vidor Miklóséktól a mi asztalunkhoz, egy vastag kötettel kezében. Ide kérte kávéját is. A vastag könyvet letette az asztalra. Nézem: Arany János versei.

– Ő mindig velem van – jegyezte meg Ágnes. – Állandó kísérőm. Emlékeztek a Dante című versére? Most éppen azzal vagyok eltelve:

E mélység fölött az értelem mér-ónja,
Mint Könnyű pehelyszál, fönnakad, föllebben:
De a lélek érzi, hogy az örvény vonja,
S a gondolat elvész csodás sejtelemben.

– Én tudom Ágnes – mondta neki apám –, hogy Téged az emberi lét nagy problémái vonzanak. Ismerem legutóbb megjelent könyvedet a

Száraz villám-ot. De bevallom, hogy engem egyetemista koromban, Szegeden, a szerelmes verseid ragadtak meg a legjobban. Én Téged már akkor is nagyon sokra tartottalak. Mikor ifjúkori barátom, Somogyi Tóth Sándor épp kéziratot vitt az *Újhold*-hoz, megkértem, hogy vigyen el Neked az én költeményeimből is. Legnagyobb bánatomra egyetlen biztató szó nélkül küldted őket vissza. Ennek épp huszonkét éve.

– Erre bizony én már nem emlékszem.

– Én annál inkább! – folytatta apám. – Ez is hozzájárult ahhoz, hogy abbahagytam a versírást, pedig voltak némi sikereim, mint ifjú poétának 1947 nyarán én is részt vettem Jugoszláviában, a Boszna partján abban a híres vasútépítésben. Ott írtam egy verset, ami aztán több százezer példányban jelent meg. Le is fordították. Erre akkor nagyon büszke voltam. Később persze már kevésbé, mert Tito neve is szerepelt benne, s jött a Rajk-per…

– Nekem is ilyesféle verseket küldtél?

– Szerencsére nem, de a versírási ambícióimnak azok az idők adták meg a kegyelemdöfést.

Ágnes mosolyogva hallgatta apámat, s meghívta esti irodalmi játékának résztvevői közé. Ez nem csekély kitüntetésnek számított. E nagy műveltségű költőnő szellemi viadalai jóval nehezebbek voltak, mint apám hajdani egyetemi vizsgái Szegeden.